

KELiME-i TEVHiD'iN TEFSiRi

Şeyh Muhammed Bin AbdulVehhab

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Şeyhu'l-İslam Müceddid İmam Muhammed bin Abdi'l-Vehhab (rahimehullah)'a la ilahe illallah'ın manası soruldu. Şeyh (rahimehullah) şu sözlerle cevap verdi:¹

Yüce Allah sana rahmet etsin, bil ki; bu kelime, küfür ile İslam arasında 'Alamet-i Farika'dır. (Ayırd edici özelliktedir.) O, takva kelimesidir² ve 'Urvetu'l-Vuska'dır. (En sağlam kulptur)³ O, İbrahim (aleyhisselam)'ın, ardından geleceklere belki dönerler diye bıraktığı kelimedir.⁴

Bu kelime ile istenilen; onu, anlamını bilmeksizin sadece dille söylemek değildir. Şüphesiz ki münafıklar da onu söylüyorlardı, buna rağmen onlar, kafirlerin de altında: **“Cehennem (dibinde), en aşağı tabakasındadırlar.”** (en-Nisa 4/145) Üstelik onlar, namaz kılıyor, oruç tutuyor ve tasaddukta bulunuyorlardı. Ancak istenilen; kalp ile bilip kavrayarak, ona ve ehline sevgi besleyerek ve ona muhalif olana buğzedip düşmanlık göstererek söylenmesidir. Nitekim Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا

“Her kim ihlaslı olarak La ilahe illallah (Allah’tan başka ibadete layık ilah yoktur) derse...”⁵

Başka bir rivayette:

خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ “kalbinden ihlaslı olarak...”⁶

Başka bir rivayette:

صَادِقًا مِنْ قَلْبِهِ

“kalbinden sıdk (sadakat, doğruluk) ile...”⁷

¹ Muellefat’uş Şeyh, 1/363-370, ed-Durer’us-Seniyye, 2/116-120

² “O zaman inkâr edenler, kalplerine taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah da elçisine ve müminlere sükûnet ve güvenini indirdi, onların takvâ kelimesini tutmalarını sağladı. Zaten onlar buna lâîk ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilendir.” (Feth: 26) Bu ayette geçen takva kelimesinden kasıd, birçok müfessire göre kelime-i şهادettir.

³ “Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır. O halde kim tâğutu reddedip Allah’a inanırsa, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah iştir ve bilir.” (Bakara: 256) Bu ayette geçen “kopmayan sağlam kulp” manasındaki “el-Urvet’ul Vuska” müfessirlerden bazılarının göre “La ilahe illallah”tır.

⁴ Müellif, şu ayeti kerimeye atıf yapmaktadır:

“Bir zaman İbrahim, babasına ve kavmine demişti ki: Ben sizin taptıklarınızdan uzağım. Ben yalnız beni yaratana taparım. Çünkü O, beni doğru yola iletecektir. İbrahim, bu sözü, ardından gelecek olanlara devamlı kalacak bir miras olarak bıraktı ki, onlar doğru yola dönsünler.” (ez-Zuhuf 43/28)

⁵ Müsned-i Ahmed, 5/236 Muaz bin Cebel’den gelen bu hadisin Müsned’deki tam lafzı şöyledir:

مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا مِنْ قَلْبِهِ، أَوْ يَقِينًا مِنْ قَلْبِهِ، لَمْ يَدْخُلِ النَّارَ

“Her kim kalbinden ihlaslı olarak veya kalbinde yakin (kesin inanç) sahibi olarak La ilahe illallah derse ateşe girmez.”

⁶ Buhari, İlim no: 99 Ebu Hureyre (ra)’dan gelen bu hadisin lafzı şöyledir:

أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ، أَوْ نَفْسِهِ

“Kıyamet günü benim şefaatiyle en çok mutlu olacak insan, kalbinden veya nefsinden ihlaslı olarak “La ilahe illallah” diyen kimsedir.”

⁷ Buhari, İlim no: 128 (az farkla) Muaz bin Cebel (ra)’dan gelen hadisin lafzı şöyledir:

Diğer bir hadiste:

مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ

“Her kim La ilahe illallah der ve Allah’tan başka ibadet edilenleri reddederse...”⁸

şeklinde. Ve bunlardan başka çok sayıda hadis, insanların çoğunun bu şehadetin hakikatinden yana cehalet içinde olduklarına delalet etmektedir.

Bütün bunlardan sonra bil ki, bu kelime nefiy ve isbattır. Uluhiyeti; rasullerden, hatta Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’den; meleklerden, hatta Cibril’den; peygamberler ve salihler bir yana, o ikisinden bile nefyetmek ve Allah için isbat etmektir. Bunu kavrayınca, Allah’ın kendi zatı hakkında isbat ettiği ve ondan, bir hardal tanesi ağırlığınca bir şeyin bile Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’e, Cibril (aleyhi selam)’a ve ikisi dışındaki velilere ve salihlere ait olmasını nefyettiği (reddettiği) uluhiyyet (ilahlık) üzerinde iyice düşün.

Ve bil ki, bu uluhiyyet; zamanımızda çoğu kimsenin, “Sır ve velayet” diye adlandırdıkları şeydir. Buna göre İlah’ın anlamı da “Sır sahibi veli”dir. Ona 'Fakir' ve 'Şeyh' adını verirler. Halk ise buna “Seyyid” ve benzeri isimler verirler. Böylelikle Allah’ın, yaratılmışlardan özel seçilmiş kimselere kendi katında bir makam verdiğini ve insanın, onlara sığınmasından, onlara ümit bağlamasından, onlardan yardım istemesinden ve onları Allah ile kendi aralarında bir vasıta edinmelerinden razı olduğunu zannetmişlerdir. Zamanımızdaki şirk ehlinin haklarında batıl zanlar besledikleri vasıtalar, öncekilerin “ilahlar” diye isimlendirdikleri şeyin ta kendisidir. Vasıta, ilahın ta kendisidir.

O halde kişinin La ilahe illallah sözü, vasıtaların iptal edilmesi içindir. Bu hususu tam bir marifet ile bilmek istersen; bu, şu iki şey ile mümkündür:

Birincisi, şunu bilmendir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in kendileriyle savaştığı, onları öldürüp mallarını mübah, kanlarını helal kıldığı ve kadınlarını esir aldığı kafirler, Allah hakkında rububiyet tevhidini ikrar ediyorlardı. O da; Allah’tan başka yaratan, rızık veren, dirilten, öldüren ve işleri çekip çeviren olmadığını ikrar etmektir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ}

مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ، إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ

“Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Rasulu olduğuna kalbinden tasdik ederek şehadet eden hiç kimse yoktur ki Allah ona cehennem ateşini haram kılmış olmasın.”

⁸ Müslim, İman, no: 23 Hadisin tam lafzı şu şekildedir:

مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ، حَرَّمَ مَالَهُ، وَدَمَهُ، وَحِسَابَهُ عَلَى اللَّهِ

“Kim Allah’tan başka ilah yoktur, der ve Allah’tan başka ibadet edilenleri reddederse, malı ve kanı haram olur; hesabı ise Allaha kalmıştır.”

“(Ey Rasul!) De ki: Kimdir sizi gökten ve yerden rızıklandıran, o işitme ve görme melekelerinizi hükmü altında tutan kim! Ölüden diriye diriden ölüyü kim çıkarıyor, kainatta bütün işleri kim çekip çeviriyor? Hemen: Allah, diyecekler. De ki: O halde (şirkten) korunup sakınmayacak mısınız?” (Yunus 10/31)

Bu; yani Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in kendisiyle savaştığı kafirlerin bunların tümüne şهادette bulunduklarını ve ikrar ettiklerini; buna rağmen bununla İslam’a girmediklerini; ne kan ne de mal dokunulmazlığı kazanmadıklarını; üstelik onların sadaka verdiklerini, hacc ve umre yaptıklarını, ibadette bulunduklarını, Allah korkusu ile haramların bazılarını terk ettiklerini bilmen; oldukça büyük, alabildiğine değerli ve çok önemli bir meseledir.

İkinci bir şey daha var ki, onları tekfir etmeye, kanlarını ve mallarını helal saymaya sebep olan odur. Bu da, onların Allah hakkında uluhiyyet tevhidine şهادette bulunmamış olmalarıdır. İlahlıkta tevhid, tek ve hiçbir ortağı olmaksızın yalnızca Allah’a yalvarıp yakarmak ve O’na ümit beslemektir. O’ndan başkasından yardım istenmez, O’ndan başkasına kurban kesilmez, O’ndan başkasına adak adanmaz. Ne mukarreb (Allah’ın katında yakınlaştırılmış) bir meleğe ne de mürsel (rasul olarak gönderilmiş) bir nebiye! Her kim O’ndan başkasından yardım isterse kafir olur, her kim O’ndan başkasına kurban keserse kafir olur, her kim O’ndan başkasına adak adarsa kafir olur... ve bunlar gibi ibadetleri Allah’tan başkasına yaparsa kafir olur. Bu hususun tamama ermesi de şunu bilmen ile mümkündür:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in kendileriyle savaştığı müşrikler; melekler, İsa (aleyhi selam), annesi (Meryem) ve Uzeyr (aleyhi selam) gibi salihlere ve evliyadan bunlardan başkalarına yalvarıp yakarıyorlardı ve onlar bu sebeple kafir oldular. Halbuki onlar, Allah’ın yaratan, rızık veren, işleri yöneten olduğunu ikrar ediyorlardı.

Bunu öğrendiğin zaman, La ilahe illallah’ın anlamını ve bir peygamberden veya melekten yardım isteyen veya istiğasede bulunan veya yalvarıp yakaran kimsenin İslam dininden çıktığını öğrenmiş olursun. İşte Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in hakkında savaştığı küfür budur!

Bu müşriklerden biri: “Biz Allah’ın yaratıcı, rızık verici, bütün işleri düzenleyici olduğunu biliyoruz. Ancak onlar Allah’a yakın salih kimselerdir. Biz de onlara yalvarıyor, onlar için adak adıyor, onlara sığınıyor ve onlardan yardım istiyoruz. Bunu yaparak istediğimiz şey sadece itibar ve şefaattir. Yoksa bizler de Allah’ın yaratıcı, rızık verici, bütün işleri düzenleyici olduğunu anlıyoruz.” derse; de ki: “Senin bu söylediğin, Ebu Cehil ve benzerlerinin dinidir.” Çünkü onlar da İsa (aleyhi selam)’a, Uzeyr (aleyhi selam)’a, meleklerle ve evliyaya yalvarıp yakarıyor ve bunu istiyorlardı. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

{وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ}

“O’nun haricinde bir takım veliler edinenler: ‘Biz bunlara sadece bizi Allah’a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz’ derler.” (ez-Zümer 39/3)

Yine şöyle buyurmaktadır:

{وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ}

“Allah’ın haricinde kendilerine ne bir zarar ne de fayda veremeyecek kimselere ibadet ediyorlar ve diyorlar ki: Bunlar, Allah katında bizim şefaathilerimizdir.” (Yunus 10/18)

Bunları iyiden iyiye düşündüğün zaman, kafirlerin Allah hakkında rububiyyet tevhidi ile şahitlikte bulunduklarını öğrenmiş olursun. Rububiyyet Tevhidi; O’nu, yaratmada, rızık vermede, (kainattaki işleri) yönetmede birlemektir. Onlar İsa (aleyhi selam)’dan, meleklerden, velilerden yardım istiyor; onların kendilerini Allah’ın yakınlığına erdirmelerini, kendileri için O’nun katında şefaathetmelerini amaçlıyorlardı. Yine öğrenmiş olursun ki; kafirlerden bazıları – özellikle Hıristiyanlardan bir kısmı- gece gündüz Allah’a ibadet ederler. Dünyaya karşı zahidlik yapar, dünyalıktan ellerine geçeni tasadduk ederler. İnsanlardan uzaklaşarak manastırlarda yaşarlar. Bununla birlikte o kişi, İsa (aleyhisselam) veya velilerden ondan başkası hakkında beslediği i’tikad ve ona yalvarıp yakarması veya onun için kurban kesmesi veya onun için adak adaması sebebiyle kafirdir, Allah’ın düşmanıdır ve cehennemde ebedi kalıcıdır.

Böylelikle senin için, peygamberin Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’in davet ettiği İslam’ın ne olduğu açık seçik ortaya çıktı. Yine, insanlardan pek çoğunun ondan ne denli uzak olduğu ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in şu sözünün anlamı senin için açık seçik ortaya çıktı:

بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيْبًا، وَسَيَعُودُ غَرِيْبًا كَمَا بَدَأَ

“İslam garib olarak başladı, başladığı gibi garibliğe tekrar geri dönecektir.”⁹

Allah için, Allah için, Kardeşlerim! Dininizin aslına, onun evveli, ahiri, temeli ve başı olan La ilahe illallah şehadetine sıkı sıkıya sarılın. Anlamını öğrenin. Onu da ehlini de sevin ve onları, uzakta da olsalar kardeşler edinin. Tağutları inkar edin. Onlara düşmanlık gösterip buğzedin. Onları sevenlere veya onlar adına mücadele edenlere veya onları tekfir etmeyenlere veya “onlardan bana ne?” veya “Allah beni onlarla mükellef kılmadı” diyenlere buğzedin. Böyle diyen kimse Allah hakkında yalan söyleyip iftirada bulunmuştur. Aksine Allah onu, onlarla mükellef kılmış ve onun üzerine; onları inkar etmeyi, kardeşleri ve çocukları olsalar bile onlardan uzaklaşmayı farz kılmıştır. Allah için, Allah için, Ey kardeşlerim! Bunlara sınımsız sarılın! Umulur ki böylelikle rabbinize, şirk koşmamış kimseler olarak kavuşursunuz. Allah’ım, canımızı Müslüman olarak al ve bizi salihlere kat!

Sözü; Allah’ın, Kitabı’nda zikrettiği bir ayet ile noktalayacağız. Böylelikle senin için, zamanımız

⁹ Müellifin kaydettiği şekliyle hadisi, İbnu Batta el-İbane, 1/196 no: 32 ve diğerleri rivayet etmiştir. Yakın lafızlarla bkz. Muslim, İman, no: 145

müşriklerinin küfrünün Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in kendileriyle savaştığı kimselerin küfründen daha büyük olduğu açık seçik ortaya çıkacaktır. Yüce Allah şöyle buyurur:

{وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهُكُمْ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ أَغْرَضْتُمُ
وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا}

“Size denizde bir sıkıntı dokununca O’ndan başka yalvarıp durduklarınız kaybolur. Biz sizi kurtarıp da karaya ulaştırınca yüz çevirirsiniz. İnsan gerçekten çok nankördür.”
(İsra 17/67)

Yüce Allah kafirlerin kendilerine bir zarar dokunduğunda sadatlarını ve şeyhlerini terk ettiklerini, onlardan hiçbirine yalvarıp yakarmadıklarını, onlardan yardım istemediklerini, ibadeti ortağı olmaksızın yalnızca Allah’a has kıldıklarını, sadece O’ndan yardım istediklerini, rahatlık zamanında da şirk koştuklarını anlatmaktadır. Günümüzdeki müşrikler ise senin de gördüğün gibi, içlerinden bazıları ilim ehlinde olduğu iddiasında bulunmasına; zühd, ictihad ve ibadet ehli olmasına rağmen, ona bir zarar dokununca kalkar, Allah’tan başkasından, mesela; Ma’ruf’tan veya Abdu’l-Kadir Geylani (rahimehullah)’dan veya bunlardan daha üstün olan; Zeyd bin el-Hattab (radiyallahu anh)’dan ve Zübeyr (radiyallahu anh)’dan ve bunlardan daha üstün olan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den yardım ister. Allah yardımcımız olsun! Bütün bunlardan daha büyüğü; onların, Şemsan ve İdris’e –ki ona el-Aşkar da denilir- Yusuf ve benzeri tağutlara, kafirlere ve haddi aşmış azgınlara yalvarıp onlardan yardım istemeleridir.

Allah en iyi bilendir. Başta ve sonda övgü Allah’ın hakkıdır. Peygamberimiz Muhammed’e, ailesine ve bütün ashabına salat ve selam olsun.